

ת"פ 35145/11/13 - מדינת ישראל נגד אסף כהן

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

29 ספטמבר 2014

ת"פ 35145-11-13 מדינת ישראל נ' כהן

בפני כב' השופט הבכיר צבי גורפינקל

המאשימה מדינת ישראל

ע"י ב"כ עו"ד אלכסנדרה קרא

נגד

אסף כהן ע"י ב"כ עו"ד אהוד בן יהודה

הנאשם

הכרעת דין

1. ביום 9.12.2013 הוגש לבית המשפט כתב אישום נגד הנאשם, המייחס לו ביצוע עבירה של גניבה על פי סעיף 384 לחוק העונשין התשל"ז-1977 (להלן: "**חוק העונשין**"), עבירה של זיוף בנסיבות מחמירות על פי סעיף 418 סיפא לחוק העונשין, עבירה של שימוש במסמך מזויף על פי סעיף 420 לחוק העונשין, עבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות על פי סעיף 415 סיפא לחוק העונשין. כמו כן מיוחסת לו עבירה של איסור הלבנת הון על פי סעיף 3(א)(1) לחוק איסור הלבנת הון התש"ס-2000 (להלן: "**חוק איסור הלבנת הון**") ואיסור עשיית פעולה ברכוש אסור על פי סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון. בנוסף, מיוחסת לו עבירה של המשתמש במרמה, ערמה ותחבולה- 3 עבירות על סעיף 220(5) לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש] התשכ"א-1961 (להלן: "**פקודת מס הכנסה**").
2. כתב האישום מייחס לנאשם את העובדות הבאות: במהלך השנים 2008-2009, 2011-2013 נהגו המתלוננים, חברות שונות לשלוח שיקים לספקים באמצעות רשות הדואר, בתמורה לשירות או סחורה. השיקים לא הגיעו ליעדם. בבירור מול סניפי הבנק, בהם התנהלו חשבונות המתלוננים, התברר כי השיקים זויפו כך שבכל שיק שונה שם המוטב לשמות בעלי חשבון בסניפים בהם נפרעו השיקים, שאינם מוכרים למתלוננים (להלן: "**אנשי קש**"). לכתב האישום צורף נספח ובו טבלה המציגה את השיקים שגנב הנאשם בכך שקיבל אותם בדרך שאינה ידועה ולא השיב לבעלים למרות שניתן באמצעים סבירים לאתרם.
3. הנאשם זייף את השיקים וקיבל תמורתם במרמה: הוא גירד את שם המוטב שהיה מודפס על גבי השיק, הדפיס על השיק את שם איש הקש ורשם פרטיו ופרטי חשבונו על גב השיק בכתב יד. מקום ששם המוטב נכתב בכתב יד, הוסיף הנאשם את שמו של איש הקש בשורת המוטב בצמוד למוטב המקורי, והסב בכתב ידו לשמו של איש הקש על גב השיק. בחלק מן השיקים שינה אף את סכום השיק.
4. הנאשם הפקיד לחשבונות אנשי הקש, בסיוע אנשים שאינם ידועים למאשימה. ובין היתר הפקיד באמצעות אל-תור. זמן קצר לאחר הפקדת הכסף בחשבון, נמשך הסכום הנקוב במזומן על ידי אותם אנשי קש ונמסר במזומן לנאשם או למי מטעמו. הנאשם גנב שיקים בסכום כולל של 2,940,577 ₪. הנאשם ניסה לפרוע את כלל השיקים שגנב אך עקב חשד פקידי הבנקים בדבר היות חלק מהשיקים מזוייפים, לא נפרעו מכלל

השיקים סך של 951,849 ₪. בגין השיקים שהגיש במרמה לפירעון קיבל 1,988,728 ₪ במזומן. הכנסותיו מפעילות זו: בשנת 2008 - 65,988 ₪, בשנת 2011 - 55,900 ₪, בשנת 2012 - 1,376,876 ₪.

5. הנסיבות המחמירות מתבטאות בתחכום הגניבה והזיוף, השימוש באנשי קש, ריבוי המתלוננים, משך הזמן בה בוצעה ההונאה והסכום המשמעותי אותו קיבל במרמה.

6. בתשובה לכתב האישום כפר הנאשם במיוחס לו.

פרשת התביעה

7. להלן העדויות שהובאו בפניי:

עד תביעה מס' 1: אשר שמיר

8. אשר שמיר, חוקר בענף הביטחון של בנק לאומי. קיבל מהטכנאי תמונות שהוריד ממצלמות אבטחה בסניפים השונים ובהם נראה הנאשם, ומסר אותן למשטרה (ת/1-3). בנוסף, הגיש העד תלונות נוספות על זיוף שיק בלא שידע זהות המפקיד שכן הופקדו בחיש-בנק ולא בסניף (ת/4-15) וכן שיק שהופקד על ידי חשוד אחר (ת/16).

9. אשר שמיר העיד כי קיימת בעיה לאתר את המפקיד באל-תור כיוון שלא יודעים מי שלשל את המעטפה, כיוון שכל המעטפות מוצאות ביחד (עמוד 13 שורות 21-22). לא ניתן גם לבדוק לאן הכסף מגיע כיוון שכעבור מספר ימים מגיע איש הקש ומושך את הכסף במזומן (עמוד 14 שורות 1-2).

עד תביעה מס' 2: גיל אריה

10. ערך מזכרים המסומנים ת/17. גבה הודעות מ"אנשי הקש". לא ניתן היה לאתר אנשי קש ששםם או תיאורים נמסר לו על ידי נחקרים שונים (ביניהם אדם שתיאר דני דניאל, דימה). מכל מקום אנשי הקש שנחקרו מסרו תיאור של אנשי קשר שאינם מתאימים לתיאורו של הנאשם (עמוד 15). לא ניתן לדעת מי גנב את השיקים בדואר ובאיזו שיטה (עמוד 16 שורות 15, 26-28). כמו כן לא נמצאה חריגה מיוחדת בחשבונו של הנאשם (עמוד 17 שורה 22). למומחית להשוואת כתבי יד הועברו מסמכים רבים (עמוד 17 שורות 13-14).

עדת תביעה מס' 3: מיכל בית יוסף

11. ערכה חוות דעת לגבי טביעות אצבע שנמצאו על השיקים (ת/18). העידה כי לא ניתן לומר כיצד הוטבעו מלבד שמדובר במגע ישיר, ואינה יודעת להצביע על גיל טביעות האצבע (עמוד 18 שורות 9-15).

עד תביעה מס' 4: רס"מ חברון חורי

12. משרת במפלג הונאה ת"א. גבה הודעת נאשם מיום 11.11.2013. העיד כי לאחר שקיבלו תלונות מצד חברות שונות לגבי שיקים ששולחים בדואר ואינם מגיעים ליעדם, נראה מאפיין דומה שהשיקים נגנבו מהדואר, שם המוטב הוסתר ובמקומו נרשם איש קש והפקידו באל-תור. לאחר שלושה ימים איש הקש משך את הכסף במזומן. על גבי 5-6 שיקים מתוך 12, נמצאו טביעות אצבע. במקביל חיפשו דוגמאות כתב ידו של הנאשם באקראי, והוציא תיקים ישנים של הנאשם משנת 2008-2009 שנסגרו מחוסר ראיות (דף עם כתב ידו של הנאשם - ת/21 ו-25 שיקים - ת/22). החקירה ארכה זמן משום שהגיעו תלונות חדשות (עמוד 25 שורה 2). העד בחן איכוני טלפון מיום 2012 או שיחות חשודות אך לא מצא ממצאים (עמוד 25 שורות 10-13). כמו כן תפס 55 מעטפות אל-תור וניסה למצוא קשר למעטפות השיקים (דו"ח חיפוש ומסמכים - ת/23).

13. בחקירה הנגדית העיד כי הקושי לאתר את הגנבים נובע מכך שהדואר נשלח ממקומות שונים (עמוד 26 שורה 15), לא מצאו שיטתיות בגניבות, מדובר במספר סניפים מרחבי הארץ, מספר חברות ואף בתי חולים ובית המשפט (עמוד 27 שורות 8-9). חקירת אנשי הקש העלתה שחלקם אמרו דברים שאינם הגיוניים, חלקם מסרו שאדם בשם סלומון הוא איש הקשר שלהם, מכל מקום ברור שמדובר ביותר מאדם אחד (עמוד 27 שורות 18-28). אנשי הקש אינם מכירים את הנאשם, על אף שהוא חוליה מרכזית (עמוד 28 שורות 8-9, 12-13). שמות נוספים הם מסילתי ויפים דימיטרי (עמוד 28 שורות 17,21). כל אנשי הקש שנחקרו מסרו שנפגשו עם אדם שתיאורו דומה ליפים אך המשטרה לא הצליחה לאתרו (עמוד 29 שורות 9-10). לא בדק על דקל, שלטענת הנאשם בביקור אצלו נגע בשיקים, כיוון שדקל נרצח. לא ויידא שאכן עסק בניכיון שיקים כיוון שגירסת הנאשם תמוהה (עמוד 31 שורות 10-19).

עד תביעה מס' 5: רס"מ שרון ברמי

14. משרת במפלג הונאה ת"א. גבה הודעות מאנשי קש שונים שלחשבונום הופקדו השיקים המזוייפים. הללו היו בקשר עם אדם שתיאורו אינו דומה למראהו של הנאשם (עמוד 32 שורות 14-18). הציג לנאשם מסמכים שנתפסו בביתו והוא השיב שמישהו שנרצח שבועיים לפני כן מסר לו אותם. הנאשם זיהה עצמו בתמונות, והציג מספר גירסאות (עמוד 32 שורות 20-24).

עדת תביעה מס' 6: ליאת רוטנברג

15. מומחית להשוואת כתבי יד, הגישה חוות דעת בנוגע להתאמה בין כתב היד המופיע על השיקים המזוייפים לבין כתב ידו של הנאשם (ת/25-א-25 ט בקלסר שסומן ת/18). בחוות הדעת, המומחית כתבה את מסקנתה לעניין ההתאמה בין השיקים בטיעון לשיקים בדוגמת כתב ידו של הנאשם, אך לא פירטה כיצד ומדוע הגיעה למסקנה זו.

16. ניתוח חוות דעתה ועדותה של המומחית יובאו בהרחבה בפרק הדין.

פרשת ההגנה

17. במסגרת פרשת ההגנה העיד הנאשם. להלן אפרט עדותו: עסק בגיוס אשראי, הון חוזר ומימון עד שבשנת 2007 קרסו החברות שבבעלותו (עמוד 37 שורות 16-19 ועמוד 39 שורות 24-26. אציין כי קיימת כפילות בעמודי הפרוטוקול. הנאשם העיד ביום 21.5.2014 ועדותו הובאה בעמודים 37-48, המומחית העידה ביום 6.7.2014 ועדותה הובאה בעמודים 38-53). לאחר שנעצר בפברואר 2009 הבין כי אף שפעולותיו חוקיות, אך כרוכות במגע עם מצבים לא נעימים ולכן עבר לעסוק בתחום אחר יחד עם אביו. בעת שנחקר בשנת 2009 מסר כי מכיר חלק מהשמות וככל הנראה החומר הגיע אליו דרך אדם מסויים (עמוד 37 שורות 20-28).

18. בנוגע לטביעות האצבע שנתפסו על השיקים טען הנאשם כי הגיע לביתו של חבר בשם דקל שעסק בחלפנות כספים (להלן: "דקל"). בסלון היה שולחן נמוך ועליו נמצאו שיקים וכספים ויתכן שנגע בהם (עמוד 38 שורות 18-20). לשאלה מדוע, רק לאחר שלוש שעות מתחילת החקירה סיפר על דקל ועל כך שיתכן שנגע אצלו בשיקים, השיב כי "בדיעבד זו שאלה הגיונית, לקח לי פרק זמן לחשוב ולהבין היכן אני נמצא, לחשוב, לנתח ולהגיע למסקנה אותה הצגתי (עמוד 42 שורות 6-10). מכל מקום, היה חבר של דקל משנת 2008 עד שדקל נרצח ביולי 2013 (עמוד 42 שורה 12). התאריכים על גבי השיקים עליהם נמצאו טביעות אצבע, נעים

בין מאי 2012 - דצמבר 2012, השיב שמדובר בשיקים שונים מזמנים שונים (עמוד 42 שורות 21-22). התביעה טענה כי קל להפנות את השאלות לאנשים שאינם יכולים להשיב משום שנפטרו או נרצחו, הנאשם השיב כי לא רק דקל ואזולאי אליהם מפנה את המשטרה - נרצחו, אלא אנשים נוספים הקשורים לתיק החקירה (עמוד 44 שורות 1-5).

19. בנוגע למסמכים שנתפסו בביתו (ת/21) אישר כי מדובר במסמכים שבכתב ידו (למעט מסמך אחד) (עמוד 40 שורות 2-4). לשאלה מדוע בחקירתו מיום 11.11.2013, שם הוצגו לו המסמכים, לא החרג את המסמך הספציפי השיב כי ייתכן שפספס בלי לשים לב (עמוד 40 שורות 5-10)

20. בנוגע ל- 55 מעטפות אל-תור שנתפסו בביתו: במשטרה מסר כי לקח לביתו כדי שתהיה לו מעטפה כשירצה להפקיד. בבית המשפט העיד שבגלל חובותיו מפקיד במעטפות. הנאשם הסביר כי יתכן שלא דייק במשטרה בגלל הלחץ והאווירה (עמוד 40 שורות 16-27). בלאומי מפקיד לגרושתו, בבינלאומי עבור אביו, בדיסקונט עבור אישתו ובבנק נוסף עבור חמותו (עמוד 41 שורות 10-11).

21. נכון שהיה מורשה חתימה יחיד אך גם אימו כתבה חלק מהשיקים (39 שורה 4).

22. התביעה טענה כי קיימים שיקים לפקודת חנא זיתונה (להלן: "חנא") ושמו מופיע גם בפתק אחר שנתפס ברשות הנאשם. הנאשם טען כי לא ידע שמדובר באיש קש אלא בדק אותו כערב להלוואה (עמוד 44 שורות 12-15). בשקית בה נתפס הסכם שלו עם אברהם אבוחצירה נמצא פתק עם שמו של חנא, הנאשם השיב כי מדובר בשקית מלאה במסמכים שקיבל משלומי אזולאי (להלן: "אזולאי"). הוא נשאל כיצד מסביר את צירוף המקרים לפיו מאן דהוא ביקש להפקיד שיק לזכות חנא והתחרט, בסניף שבו הוא עצמו מאשר שביקר (אישר שמופיע בתמונה ממצלמת האבטחה). הנאשם השיב שלא רואה קשר בין הדברים ואינו יכול לזכור מה עשה בסניף באותו יום (עמוד 45 שורות 1-7). לשאלה מדוע נמצאו אצלו הספחים השיב כי היו בשקית שאזולאי מסר לו ב-2009 (עמוד 45 שורות 25-26). לשאלה מדוע אזולאי מסר לו את המסמכים הללו השיב: "כי הייתה לנו כוונה לעשות גיוס אשראי במשותף, הוא יאתר אנשים שרוצים לקחת הלוואות, ואני אכוונם לקרנות, בנקים", הוסיף כי קיבל ממנו במעטפה סגורה ולא בחן את תוכנה לעומק ואין לו מושג למה העביר אליו טפסים של הפקדת שיקים (עמוד 46 שורות 8-15).

23. בחקירה החוזרת ביקש להבהיר כי חשבונות הבנק אינם שלו אלא של חברות בשליטתו והוא היה מורשה החתימה היחיד. למרות שהוא היחיד שחותם, הכיתוב מבוצע על ידי אנשים אחרים ולכן חלק מהשיקים שנתפסו ושימשו בסיס להשוואה אינם בכתב ידו אלא של אימו ואחיו (עמוד 47 שורות 18-23).

24. יש לציין כי במסגרת פרשת ההגנה העידה גם אלמנתו של דקל. סיפרה שהשניים היו חברים טובים והנאשם הגיע לביתם כמעט מדי יום (עמוד 55 שורות 7,11). בעלה עסק בענייני כספים (עמוד 55 שורה 8) וראתה את הנאשם נוגע בשיקים (עמוד 55 שורות 22-23). לאחר שדקל נרצח, נעזרה בנאשם להפקיד שיקים שסומנו נ/17.

טענות הצדדים

טענות התביעה

25. התביעה תיארה את השתלשלות החקירה: הצטברו מספר תלונות לגבי שיקים שנשלחו ולא הגיעו

ליעדם, ובפנייה לבנק התברר ששם המוטב שונה, בחלק מהמקרים השיק הופקד בחשבוננו של המוטב האחר ולאחר מכן נפרע במזומן מהבנק. בחלק אחר של המקרים הבנק חשד שהשיק מזויף והניסיונות לפדותו לא צלחו. מהודעותיהם של אנשי הקש עולה שקיימים כ- 4-5 אנשי קשר שפנו לאנשי קש ותמורת עמלה אנשי הקש משכו עבורם את הכסף במזומן. במשך החקירה הצטברו 12 שיקים שנשלחו למטה הארצי לבדיקת טביעות אצבע וכתב יד. על גבי שבעה שיקים נמצאו טביעות אצבע של הנאשם. לאחר שנמצא חשוד, המשטרה קיבלה דוגמאות כתב ידו מתוך מכתבים ששלח למשטרה, מוצגים מתיקים קודמים ומחשבונות הבנק שעל שמו. השוואת כתב היד שבטיעון לדוגמאות כתב היד העלתה שמדובר בכתב ידו של הנאשם. בשלב מאוחר יותר נתפסו מסמכים נוספים שאוששו את המסקנה שכתב היד על השיקים הוא כתב ידו של הנאשם. כתב ידו נמצא הן על גב השיק והן על מעטפות האל-תור ששימשו להפקדת השיקים.

26. הראיות עליהן מתבססת התביעה: חוות דעת המומחית להשוואת כתבי יד לפיה הכתב על גב השיקים בוודאות שייך לנאשם, טביעות אצבע על גבי 7 שיקים, 55 מעטפות אל-תור שנתפסו בביתו, מתוכן 47 מעטפות המיועדות להפקדת שיקים. בשלושה מקרים בהם נעשה ניסיון להפקיד שיקים על שם אנשי קש קיים תיעוד של הנאשם מבקר בסניף באותו יום (ת/1-ת/3). בנוסף, שמו של איש הקש חנא זיתונה, נמצא על פתק בשקית במהלך חיפוש בבית הנאשם ב-2009, יחד עם 4 ספחי מקור של אל-תור על שמו. נעשה ניסיון להפקיד שיק על שמו בבנק, ביום בו ביקר הנאשם באותו סניף.

27. אשר לגירסת הנאשם, לטענת התביעה מדובר בגרסה מיתממת. טען שלאחר שב-2009 היה עצור מספר ימים הבין שהתחום בו עוסק כרוך במצבים לא נעימים ולכן החליט לעבוד עם אביו בעסק. כמו כן טען כי התנהל באמצעות חשבון של חמותו בעת שהיה מוגבל.

28. לגבי טביעות האצבע, טען שנהג להגיע בתדירות גבוהה לחברו דקל שעסק בחלפנות כספים, יתכן שבעת שביקרו נגע בשיקים שהיו בסלון. שמו של דקל עלה רק בסוף החקירה מיום 11.11.2013. לטענת התביעה בזמן שחלף מתחילת החקירה ניסה לחשוב על שם נוח לייחס לו את העניין (דקל נפטר). אמנם אישתי של דקל העידה אך למעט העובדה שהנאשם פקד את ביתם, לא ידעה לומר מה טיב הקשר ביניהם. גם העובדה שנסיונות מותו של בעלה צבועות בגוון פלילי והנאשם סייע לה לפרוט שיקים הינה בעייתית. גרסה שקרית נוספת נוגעת לשקית שנתפסה בביתו ב-2009. הנאשם טען שחלק מהפתקים אינם בכתב ידו וניתנו לו על ידי שלומי אזולאי שביקש ממנו לבצע בדיקות בשל מתן אשראי בערביות. אזולאי אף הוא לא היה בין החיים בעת החקירה.

29. אשר למעטפות האל-תור, בחקירתו מיום 11.11.2013 לא סיפר שהמעטפות משמשות אותו במסגרת תשלומי הסדר חוב, בבית המשפט טען כי מחשבתו לא הייתה חדה בחקירה. ביום 14.11.2013 שאלו שוב על המעטפות והנאשם השיב שביצע הפקדות שיקים ומזומנים גם לצדדי ג' כמו בני משפחתו, אישתי, חמותו וגרושתו. כמו כן השיב שהמעטפות עומדות כאבן שאין לה הופכין והסביר בבית המשפט שהכוונה שמרבית ההסדרים ולא היה שימוש במעטפות. אך ברור שכאשר אדם אומר- אבן שאין לה הופכין הוא מתכוון שהן כלל לא בשימוש. בנוסף, על פי הסכמי הסדרי חוב, ההפקדות בוצעו במעטפות של הפקדות במזומן ולא היה לנאשם הסבר לגבי המעטפות להפקדת שיקים. הנאשם לא הסביר מה עשה בסניף ברחוב המסגר ביום שבו נעשה ניסיון להפקיד שיק של חנא זיתונה. עוד לא ידע להסביר כיצד מסמכים השייכים לו, נמצאו בשקית ובה פתק עם שמו של חנא, שטוען שהעביר לו אזולאי.

30. בנוגע לחוות דעת המומחית מטעם התביעה: היא ציינה את הנחת העבודה שאין שני אנשים בעלי כתב יד זהה, ומה שמייחד את הנאשם הוא הימצאות הווריאציות הן בדוגמאות כתב היד והן במסמכים שבטיעון.

31. הנאשם טען כי כתב ידו אינו נמצא על גבי כל הדוגמאות שהיוו בסיס להשוואה. טען שאימו ואחי חתומים על חלק מהשיקים אך לא הגיעו להעיד על כך. התביעה הדגישה כי היעדר חוות דעת נגדית מצד הנאשם, יוצר הנחה כי אלו הייתה מובאת היה בכך לתמוך בגירסת התביעה. בעניין הנאשם לא נמצאה ווריאציה בטיעון שאין לה כיסוי בדוגמאות. ההגנה הציגה למומחית השוואות פרטניות בין אותיות אך המומחית הדגישה כי חוות דעתה מתבססת על המכלול. לא מנתקים שני שיקים ומשווים ביניהם. בנוסף, השאלה מדוע שאדם ישנה את כתב ידו ויהיו ווריאציות שונות אינה נמצאת בתחום מומחיותה.

32. המשטרה לא הצליחה למצוא את אנשי הקש, חלקם בעלי תיאור כללי ונעדרי שם וטלפון, לחלקם מספר ת.ז. אינו נכון, חלקם מתו בנסיבות שונות. התביעה מבקשת לקבוע שהנאשם לא רק גנב, זייף, הפקיד את השיקים אלא קיבל לידיו את הכספים. לטענת התביעה, אם ייקבע שכתב ידו של הנאשם נמצא על השיקים הרי שהם היו בחזקתו והוא ידע את פרטי בעליהם ויכול היה להשיבם. כיוון שלא עשה זאת- גנב. מאחר שהפקיד את השיקים במעטפות אל-תור הרי שביצע גם קבלת דבר במרמה עבור עצמו או עבור אחר. סך השיקים שנמשכו עולה על חצי מיליון ₪ ובכך עבר על סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון.

טענות ההגנה

33. ההגנה התייחסה תחילה לניתוח העבירות המיוחסות לנאשם:

34. עבירת הגניבה: אין ראייה הקושרת את הנאשם לגניבה. התביעה לא הצליחה גם לקשור את הנאשם לקבלת הכספים. ברור שהשיקים נגנבו מהדואר אך המשטרה לא חשפה את הגנבים. יש לזכור כי השיקים התגלגלו למספר מחזיקים ולא התקבלו ביום אחד, ולכן הנאשם לא יכול היה לדעת שמדובר בשיקים גנובים. מכל מקום, עצם קבלת השיק אינה מהווה גנבה, כפי שטוענת התביעה, שכן ניתן לסחור בשיקים. בשרשרת הסוחרת בשיק לא ניתן לדעת היכן נמצא הנאשם ולכן לא ניתן לייחס לו גניבה.

35. עבירת הזיוף: הסבת שיק אינה זיוף. הזיוף הוא שינוי שם המוטב וללא שינוי כזה הבנק לא יקבל את השיקים. גם המומחית של התביעה אמרה שאדם אחד רשם על פני השיק ואדם אחר את ההסבה בגב השיק.

36. עבירה של שימוש במסמך מזויף: אין קשר בין אנשי הקש לנאשם. מראהו לא דומה לתיאור אנשי קשר שמסרו אנשי הקש. אין גם קשר טלפוני ביניהם. לכן יש לזכותו משימוש במסמך מזויף. בחשבונות הבנק של הנאשם לא נמצאו הפקדות בלתי מוסברות ולא נמצאו כספים במזומן בביתו. בנוגע לעבירות הלבנת הון ועבירות מס: לא ניתן להרשיעו משום שלא הוכח שקיבל את הכסף.

37. אשר לחוות דעת המומחית, לטענת הסנגור הבאת מומחה נגדי מטעמו הייתה סותרת את קו ההגנה שלו שהתחום עליו העידה המומחית אינו מדעי. לטענת ההגנה המומחית לא השתמשה באמצעי עזר ובחנה הכול במראית עין ואינטואיציה. כשהציג למומחית משהו מדיד היא טענה שמדובר בווריאציות. כך למשל המרחק בין הכתב לספרות ייחודי לנאשם וכשהראה לה דוגמאות למרחקים שונים טענה שמדובר בווריאציה. הסנגור תהה מהיכן הביטחון של המומחית לומר שלא ייתכנו שני אנשים בעלי כתב יד זהה.

38. בנוגע למאמרים אליהם מפנה מומחית התביעה: כותב המאמר מדגיש שהשונות צריכה להיות מסויימת ולא ייתכן שמדובר במשהו קיצוני. כמו כן, השינוי צריך לחזור על עצמו. מאמר נוסף מצביע על כך שיתכן ששני אנשים ייכתבו באופן כמעט זהה. הסנגור טען שהמומחית התבססה בחוות דעתה בעיקר על נקודות וגרשיים ותהה כיצד ניתן לקבוע בוודאות שאין אנשים אחרים שכותבים זאת באופן זהה לנאשם. המומחית העידה כי בודקים את שטף הכתיבה, הרגלי הכתיבה, מיקום ומרווחים אך אין שום הפנייה או הדגמה לכך.

39. אשר לשטף כתיבה, לדעת מומחים שטף כתיבה נובע מהמוח המעביר פקודה ליד לכתוב. כשאדם מבוגר או צעיר שטף הכתיבה איטי. בנוסף, ככל שאדם כותב יותר, הווריאציות יהיו קטנות. הסנגור שאל את המומחית בנוגע למבנה הקו והיא לא הכירה את המונח למרות שמדובר במינוח מרכזי אליו מתייחסים כל המומחים. בנוסף, היא לא היפנתה למילה שנכתבה על ידי הנאשם אלא לפסיק או לספרות. הסנגור היפנה למאמרים וספר לפיהם מבנה קו הוא מושג מוכר וידוע, ווריאציה לא יכולה להיות מהפכנית, וכן קביעה שהעט משפיע על הכתב. העובדה שהמומחית לא ידעה כלל מהו המינוח מבנה קו מעידה על כך שאינה מומחית. בנוסף טענה המומחית שלא בודקים לחץ כתיבה למרות שהמגע של כלי הכתיבה עם הדף משתנה מאדם לאדם ומדובר בבדיקה בסיסית (בעניין זה היפנה למאמר של הריסון). לגבי קביעתה של המומחית בגיליון העבודה, עמוד 1 שכתב היד שוטף מימין טבעי, היא לא סיפקה הסבר לכך.

40. בת/29 הציגה את ההשוואה של הגרשיים ולא עניין אותה האותיות. ואף לגבי הגרש הודתה שלא כל הגרשיים באותו מיקום וגודל. לטענתו חוות דעת המומחית מבוססת רק על הגרשיים ועל הרווחים בין האותיות ת.ז לספרות. כמו כן, המומחית לא התייחסה בחוות דעתה לכך שחלק מהשיקים הוצגו לה כצילום על אף שבעל פה הודתה שיש בכך מגבלה.

דיון והכרעה

41. לאחר סקירת העדויות בבית המשפט וטענות הצדדים, אפנה לבחון האם התביעה הציגה ראיות המוכיחות מעל לכל ספק סביר כי הנאשם ביצע את המיוחס לו בכתב האישום.

חוות דעת המומחית

42. כאמור, המומחית להשוואת כתבי יד מטעם התביעה, הגישה חוות דעת הקובעת התאמה וודאית בין כתב היד המופיע על השיקים המזוייפים לבין כתב ידו של הנאשם (ת/25-א-ת/25 ט בקלסר שסומן ת/18). להלן אנתח חוות דעתה ועדותה בבית המשפט:

43. (א) חוות הדעת- מסקנה ללא נימוקים: בחוות הדעת, המומחית כתבה מסקנתה לעניין ההתאמה בין השיקים בטיעון לשיקים בדוגמת כתב ידו של הנאשם, אך לא פירטה כיצד ומדוע הגיעה למסקנה זו. במסגרת חקירתה הראשית בבית המשפט העידה בעיקר אודות השתלשלות החקירה בתיק, והסתפקה בתיאור הפרמטרים אותם בחנה במסגרת השוואת כתבי יד, בלא שפירטה כיצד הדברים באו לידי ביטוי בנאשם הספציפי. רק בחקירתה הנגדית, בעת שהסניגור היקשה וביצע השוואות שונות, הרחיבה המומחית את חוות דעתה. כך, בסופו של יום, אין בידי חוות דעת מנומקת ומפורטת, אלא חוות דעת הכוללת מסקנה וודאית וחד משמעית, טבלאות השוואה שערכה המומחית והוגשו בחקירתה הראשית, ודפי העבודה שהוגשו במסגרת פרשת ההגנה. הנימוקים לקביעתה לא הובאו באופן מסודר והם עולים מעדותה בבית המשפט. קביעת מומחה, וודאית ככל שתהיה, חייבת להיות מוגשת לבית המשפט יחד עם נימוקים מפורטים. בית המשפט אינו חותמת גומי והוא מצווה להפעיל שיקול דעת, היגיון ושכל ישר בבואו לקבל או לדחות את חוות הדעת. לפיכך אבחן להלן האם די בנימוקים שהובאו במהלך הדיונים כדי לבסס הרשעה על סמך חוות הדעת.

44. (ב) תחום השוואת כתבי יד: השוואת כתבי יד היא מומחיות מוכרת ומקובלת אף שלא קיימים לימודים אקדמאיים ועיקר הלמידה וההכשרה מתבצעת במסגרת התמחות במעבדת המז"פ. המומחית עצמה הודתה בחקירתה הנגדית כי תחום השוואת כתבי יד אינו מדעי (עמוד 38 שורות 7-18). ההשוואה מתבצעת אל מול דוגמאות אקראי, כלומר, רישומים שרשם החשוד שלא במועד החקירה (עמוד 34 שורות 7-3). במקרה של

הנאשם המומחית קיבלה תחילה 12 שיקים עליהם הדפסות של המוטב ובגב השיק היו הסבות בכתב יד. השיקים הגיעו ללא כתב ידו של הנאשם והיא נתבקשה לבדוק אם נעשה גירוד של שם המוטב וכן לשלוח למעבדת פיתוח טביעות אצבע, לא לפני שצילמה אותם למקרה שייהרסו במהלך הפיתוח במעבדה (עמוד 34 שורות 8-13, השיקים סומנו ת/27). בהמשך קיבלה שיקים מקוריים ושיקים בצילום ולאחר מכן קיבלה דוגמאות כתבי יד של הנאשם (עמוד 34 שורות 19-20). נמצאה התאמה בין כתב היד בדוגמאות לבין כתב היד בגב השיקים (עמוד 34 שורות 22-23).

45. לטענה שאת המסמכים כתבו עשרות אנשים ולא אדם אחד, שחלקם כותבים כמו הנאשם, השיבה המומחית כי אינה עוסקת בסטטיסטיקה אלא בהשוואת כתבי יד (עמוד 45 שורות 15-18). בנוגע לפרמטרים אותם משווה, העידה המומחית: "אני בודקת את הפרמטרים- שטף כתיבה- אם כתב היד שוטף, טבעי, מיומן, אם יש מחיקות, היסוסים בשטף הכתיבה, בודקת הרגלים- מיקום של נקודה בכתב היד, תאריכים, כיצד הוא רושם, בודקת את מיקום כתב היד על המסמך, את היחס לשורה, את שורת הכתיבה, בודקת את המרווחים בין האותיות, מציינים את כל האותיות בכתב היד שקיבלנו ומחפשים את אותם מבנים בדוגמאות כתב היד של החשוד" (עמוד 35 שורות 5-14, ועמוד 40 שורות 10-11). לאור האמור, לטענת ההגנה אין למומחית כל יתרון על פני אדם מן היישוב שכן מדובר בהשוואה המתבצעת בעין רגילה, ללא שיטות מיוחדות או אמצעי עזר ומכאן שמדובר בעניין סובייקטיבי. אך המומחית טענה כי לאור הכשרתה יש לה יתרון על פני אחרים: "כשאני מסתכלת על כתב יד, מעצם הכשרתי אני רואה דברים שאנשים שאינם מקצועיים לא מבחינים בהם" (עמוד 40 שורות 1-2 ועמוד 39 שורות 25-26, ועמוד 40 שורות 4-5).

46. לעניין יתרונה של המומחית על פני מי שלא עבר הכשרה בתחום אני סבור כי כיוון שבחנה את המסמכים במראית עין בלבד ולא השתמשה בכל אמצעי עזר או ידע מדעי - יתרונה כמומחית מתמצה בניסיון שצברה.

47. (ג) כיצד המומחית מבססת מסקנה וודאית: לטענת המומחית, אף שלאותיות רבות קיימות מספר ווריאציות בכתב ידו של הנאשם, ניתן לקבוע בוודאות כי קיימת התאמה: "מכלול תכונות בכתב היד שבטיעון בשלמותן נמצאו בדוגמאות כתב היד של הנאשם, ואין סיכוי שיש אדם אחר שיש לו בדיוק אותן מכלול תכונות, אי לכך הגעתי לדרגת זיהוי גבוהה ביותר- זיהוי וודאי" (עמוד 47 שורה 27, עמוד 48 שורות 1-2 וראו גם עמוד 51 שורות 1-4, 18-20). וכן "בכל התכונות ובכל הווריאציות של האותיות נמצא כיסוי בדוגמאות כתב ידו של הנאשם, כנ"ל גם לִסְפּוֹרֹת" (עמוד 36 שורות 25-26. וריאציות רבות של אותיות וספרות ניתן למצוא בגיליון העבודה של המומחית).

48. המומחית עומתה עם הבדלים הקיימים בין כתבי היד השונים, וטענה שחרף השוני מדובר בנאשם. טענתה המרכזית היא שמדובר בווריאציות שונות של האותיות ומעבר לכך, אין לנתק שני מוצגים מכלל המוצגים ויש להתייחס לכל המוצגים כמכלול (עמוד 40 שורות 24-26). המומחית הדגישה כי אין זה תפקידה לנתח כתב יד אלא לבצע השוואות בין הדוגמאות (שהמטרה יודעת שמיוחסות לנאשם) לבין השיקים שבטיעון (ראו למשל עמוד 47 שורות 3-6). "אני בודקת את כתב היד שבמחלוקת ומשווה לדוגמאות כתב היד ולא להפך, אני מוצאת את כל מכלול התכונות בכתב ידו מתחזקת אצלי חוות הדעת לדרגה של זיהוי וודאי" (עמוד 51 שורות 1-4). טענה זו של המומחית, שיש להסתכל על מכלול הראיות ולא על שני שיקים בנפרד, מקובלת עליי. יחד עם זאת יש לשים לב לכך שהשיקים שבטיעון אינם קשורים זה בזה ולכן יש להשוות בין כל שיק בודד שבטיעון לדוגמאות כתב היד.

49. (ד) התכונות הזהות בדוגמאות כתב ידו של הנאשם ובשיקים שבטיעון: כאמור לעיל, חוות דעתה של

המומחית כוללת מסקנה בלבד (נמצאה התאמה), ללא כל נימוק או הסבר כיצד הגיעה למסקנה זו. רק בבית המשפט, המומחית הסבירה את עקרונות תחום המומחיות, הגישה טבלאות השוואה בין אותיות וספרות (ת/28-30) ובמסגרת החקירה הנגדית הוגשו גם דפי עבודתה. להלן אביא עיקר הממצאים והתייחסות המומחית אליהם בחקירתה:

28/ת

50. בצד ימין נערכה השוואה בין מילים זהות.
51. בצד שמאל נערכה השוואה הנוגעת לפסיקים, מקפים ולוכסנים. לטענת המומחית מיקום ה"פסיק" בהפרדת הסכום בין אלפים למאות נמוך (עמוד 35 שורות 22-21). עיון במוצג מעלה שאכן בשיקים שבטיעון הפסיק נמוך מהשורה (ק' ו-י"ב1), אך בדוגמאות כתב היד הפסיק חוצה את השורה (אסף 32 ואסף 33). לכן לא ברור לי כיצד נקבע שמדובר במיקום זהה.
52. לעניין המקפים, לטענת המומחית "המקף השני בשיפוע בדומה לשיק ל"ה המקביל אליו" (עמוד 35 שורה 25). לא ברורה לי הטענה שכן עיון בדוגמאות כתב היד מעלה שהמקפים, הן בטיעון והן בדוגמאות שונים זה מזה: לעיתים קו ישר לחלוטין (צ"ו), לעיתים כלפי מעלה (אסף 16, אסף 27, ל"ד) ולעיתים כלפי מטה (אסף 20, ל"ה- השוואה זו מראה כי מדובר בהפרדה כמעט זהה). כמו כן ציינה המומחית שלעיתים נעשה שימוש בהפרדה על ידי מקפים ולעיתים הפרדה על ידי לוכסנים, הן בטיעון והן בדוגמאות. הלוכסנים ישרים ואינם בשיפוע (עמוד 35 שורה 26 ועמוד 47 שורות 8-4). בחינה של המוצג מעלה שאכן הלוכסנים ישרים (אסף 56, אסף 66, כ"ז, ל').

29/ת

53. בצד ימין בחנה המומחית את המיקום של הנקודה לאחר האות ז' במילה ת.ז וטענה שהמיקום דומה (עמוד 36 שורות 3-1). בנוסף, בחנה את המרחק, שלטענתה הינו רב יחסית- בין המילה ת.ז למספר תעודת הזהות. היא העידה כי לא בודקים את המרווחים "במילימטר" אך המרווחים גדולים יחסית (עמוד 49 שורות 6-10). באסף 16, מכתב שבוודאות נכתב על ידו, ניתן לראות את הנקודות והמרחק כתכונה שמאפיינת את הנאשם (עמוד 48 שורות 7-3). אף שקיימות מספר ווריאציות בנוגע למיקום הנקודה, כל הווריאציות נמצאות גם בדוגמאות כתב היד של הנאשם (עמוד 48 שורות 21-12). בת/21 שורה 13 ניתן לראות שהמרחק בין המילה "מספר" לבין מספר הטלפון זהה למרחק בין המילה ת.ז לבין המספר (עמוד 48 שורות 26-22). בחינת המוצג מעלה כי אכן קיים מרחק בין ת.ז למספר תעודת הזהות, בעיקר בדוגמאות כתב היד. בשיקים שבטיעון לעומת זאת קיים מרחק קטן יותר. האות ז' דומה הן בטיעון והן בדוגמאות ומיקום הנקודה לאחריה זהה.
54. בצד שמאל של הטבלה נערכה השוואה בין גרשיים. המומחית טענה כי לא מדדה את הגרש משום שמדובר בהרגל כתיבה. ולא בדקה את המרחק כי ניתן בדוגמאות לראות שמיקום הגרש זהה. אף צורתו זהה (עמוד 45 שורות 18-1). בחינה של המוצג מעלה שאכן מיקומו וצורתו של הגרש זהה הן בטיעון והן בדוגמאות, מופיע לאחר האות ולרוב מתעגל בקצה.

30/ת

55. במוצג זה נערכה השוואה בין מספר מסמכי טיעון למספר דוגמאות כתב ידו של הנאשם. כאמור, בחוות הדעת אין הסבר למהות ההשוואה אך במוצג זה המומחית סימנה חיצים בצבעים שונים, מעל הספרות והאותיות שהשוותה. אף למסמך זה לא צורף פירוט ובעדותה התבקשה להתייחס לחלק מהווריאציות וההשוואות כפי

שיובא להלן:

56. האות א' (בחץ אדום): ניתן למצוא שתי ווריאציות לאות א'. בטיעון- במילה "אטדגי" האות זווייתית (פ"ד, צ"ה) לעומת המילה "איגוד" או "לאומי" (מ"ז) בה הא' קשתית. שתי האפשרויות הללו נמצאו גם בדוגמאות כתב ידו של הנאשם (א' זווייתית למשל ב-43 וא' קשתית למשל ב-17). לטענת המומחית: "כתב ידו של אדם קיימות בו מגוון וריאציות והיפי הוא למצוא את הדוגמאות האלה בכתבי היד" (עמוד 36 שורות 4-7).
57. האות י' (בחץ חום כהה): קיימות שלוש ווריאציות: בדוגמא- י' נקודתית וקטנה (15), י' גדולה (17), י' עם קו תחתון (44). בטיעון נמצאו גם- י' נקודתית וקטנה (ל"ט), י' גדולה (מ"ז), וי' עם קו תחתון (מ"ה).
58. הסיפּרה 9 (בחץ כחול): הסיפּרה 9 נמצאה אף היא במספר ווריאציות, כשהעיגול סגור או פתוח, עם זנב קצר או ארוך ולעיתים עם אנך. לטענתה "זה מה שיפה שכתב היד הוא לא במודע, כשבדקים כתב יד בודקים את כל הווריאציות" (עמוד 44 שורות 7-9). כמו כן הופנתה לסיפּרה 9 בכ' לעומת אסף 7, 5, 11- לא מדובר באותו 9 אך שאר הסיפּרות זהות. בנוסף שתי הווריאציות של ה-9 נמצאו בדוגמאות כתב ידו של הנאשם (עמוד 49 שורות 16-18).
59. בנוסף לאמור, סימנה המומחית אותיות וסיפּרות נוספות, אך לאלו לא הייתה כל התייחסות במהלך עדותה: בחץ אפור: האות ב', בקו תחתון תכלת: האות ו', בחץ צהוב: האות ח', בחץ ירוק כהה: האות ט', בקו תחתון ורוד: האות מ', בחץ כתום: האות ם, בחץ תכלת: האות נ', בחץ ירוק זית: האות פ', בחץ ירוק בהיר: האות ק'- בגיליון העבודה הראתה שנמצאו 6 ווריאציות, בחץ אדום: הסיפּרה 2, בחץ סגול: הסיפּרה 4, בחץ ורוד: הסיפּרה 6, בחץ חום בהיר: הסיפּרה 7, בקו תחתון אדום: הסיפּרה 0.
- השוואות אליהן התבקשה המומחית להתייחס בחקירה הנגדית
60. אקדים כי המומחית הדגישה מספר פעמים שלא ניתן להוציא שני מסמכים ולהשוות ביניהם משום שהקביעה האם מדובר בכתב ידו מבוססת על השוואת מכלול הראיות ולא על השוואה נקודתית. טענתה של המומחית מקובלת עליו ולא ניתן לנתק שני מסמכים ולהשוות ביניהם. יש להשוות את כל המסמכים שיודעים בוודאות כי שייכים לנאשם לבין המסמכים הנתענים. עם זאת, אביא בקצרה את ההשוואות אליהן התבקשה המומחית להתייחס בחקירה הנגדית:
61. כשהתבקשה להשוות בין נ/3-4/ ספּרות 5, 6, 9 והאות י' דומות (עמוד 40 שורות 23-21, ועמוד 41 שורות 2-3). כמו כן לטענתה שטף הכתיבה זהה (עמוד 41 שורה 7).
62. אסף 41, 43, 44 לשאלת הסנגור מהיכן יודעת שזהו כתב ידו של הנאשם השיבה המומחית כי מדובר בכתב ידו באקראי- בשיקים שהוצאו מחשבון הבנק שלו. מ' י' ות' חוזרות על עצמן (עמוד 50 שורות 26-28). לטענת הסנגור כשמשווים את 41, 43, 44 האותיות י' ג' ו-א' שונות. המומחית השיבה כי מתייחסת לכתב היד כמכלול ורואה אותיות אחרות שהן במובהק כתב ידו של הנאשם. לדוגמא: מ', ם, פ', ף, ע', ח' (עמוד 51 שורות 16-20).
63. המומחית לא זכרה האם נאמר לה שלגבי ת/26 מעטפה 5, טוען הנאשם שלא מדובר בכתב ידו (עמוד 45 שורות 19-22). לטענתה מדובר בכתב ידו של הנאשם לאור השוואה למסמכים אחרים, והיפנתה לת/21 מכתב לשלום ברמי ולאסף 15 16 (עמוד 46 שורות 16-19). כמו כן היפנתה המומחית לאותיות נדירות כמו פ' סופית באסף 7 שמופיעה בשורה 14 במילה דף, הסיפּרה 5 שמופיעה מספר פעמים וזהה באסף 7, וכן האות מ' במילה שמחה (עמוד 46 שורות 20-23).

64. (ה) משמעות היעדר חוות דעת נגדית: הכלל הקבוע בפסיקה הוא כי הימנעות מהבאת ראיה מקימה חזקה לפיה דין ההימנעות כדין הודאה בכך שאלו הובאה אותה ראיה, הייתה פועלת לחובתו של הנמנע (יעקב קדמי **על הראיות** חלק רביעי (מהדורה משולבת ומעודכנת, התש"ע-2009), 1891). במקרה שלפנינו, חרף החזקה, אינני מייחס לחובתו היעדר הבאת חוות דעת נגדית. זאת לאור העובדה שבמסגרת השוואת כתבי יד לא נעשה שימוש בעזרים טכניים או מדעיים, המצריכים מומחיות מיוחדת, והכלי היחיד מראה עיניים. בייחוד כשוות הדעת של התביעה איננה מפורטת דיה אינני מוצא מקום לזקוף היעדר חוות דעת לחובתו. יחד עם זאת, היעדר חוות דעת מטעמו של הנאשם, גורעת מהגנתו שכן קביעותיה של המומחית, במישור העקרוני נותרו לעיתים ללא מענה.
65. (ו) טענות ההגנה לחוסר מקצועיות:
66. היעדר בחינת לחץ כתיבה: לטענת המומחית, מעבדת המשטרה לא בוחנת לחץ כתיבה שכן לא מדובר בתכונת כתב יד (עמוד 41 שורות 27-24 ועמוד 42 שורות 4-1). בנוגע לשטף כתיבה: המומחית כתבה והעידה כי כתב היד של הנאשם שוטף וטבעי (עמוד 42 שורות 8-10). אך לא סיפקה הסבר לכך ובבית המשפט אמרה שניתן לסמוך עליה שבחנה זאת (עמוד 42 שורות 25-23).
67. הסנגור טען כי חוות דעת המומחית מבוססת רק על הגרשיים ועל הרווחים בין האותיות ת.ז לספרות. טענה זו אינה נכונה שכן ב-ת/30 נערכה השוואה של אותיות וספרות.
68. הסנגור התייחס בטיעונו למספר מאמרים לפיהם: השונות צריכה להיות מסויימת ולא ייתכן שמדובר במשהו קיצוני, כמו כן השינוי צריך לחזור על עצמו. מאמר נוסף מצביע על כך שיתכן ששני אנשים יכתבו באופן כמעט זהה. אשר לשטף כתיבה, לדעת מומחים שטף כתיבה נובע מהמוח המעביר פקודה ליד לכתוב. כשאדם מבוגר או צעיר שטף הכתיבה איטי. בנוסף, ככל שאדם כותב יותר, הווריאציות יהיו קטנות.
69. הסנגור שאל את המומחית בנוגע למבנה הקו והיא לא הכירה את המונח למרות שמדובר במינוח מרכזי אליו מתייחסים כל המומחים. הסנגור היפנה למאמרים וספר לפיהם מבנה קו הוא מושג מוכר וידוע. לטענתו, העובדה שהמומחית לא ידעה כלל מהו המינוח מבנה קו מעידה על כך שאינה מומחית.
- (ז) לסיכום חוות הדעת המומחית ועדותה: כאמור, תחום השוואת כתבי יד מקובל ומוכר. ההשוואה מתבצעת בין השיקים שבטיעון לבין דוגמאות כתב ידו של נאשם. במקרה שלפנינו, כיוון שהמומחית לא השתמשה בכלי עזר מלבד מראה עיניים, והיא לא בחנה לחץ כתיבה או פרמטרים שדורשים מומחיות ספציפית, אני סבור שמלבד ניסיונה אין לה יתרון כמומחית, על פני אחרים שאינם מומחים.
70. לטענת המומחית, ייתכנו מספר ווריאציות לאותיות וספרות בכתב ידו של אדם. המבחן הקובע לדבריה הינו האם כל הווריאציות שנמצאו בשיקים שבטיעון, קיימות גם בדוגמאות כתב ידו של הנאשם. לאחר שבחנה את הדברים ומצאה שהתשובה לכך חיובית, קבעה שישנה התאמה וודאית בין השיקים המזוייפים לכתב ידו של הנאשם. יחד עם זאת חוות הדעת אינה מנומקת ולפיכך לא ניתן לעקוב אחר מהלך עבודתה ולהבין כיצד מצאה התאמה.
71. אני דוחה טענת הסנגור שהמומחית אינה מקצועית. יחד עם זאת אני קובע שחוות דעתה אינה מנומקת, ועדותה בבית המשפט אינה מפורטת דיה ולפיכך לא שוכנעתי כי ניתן להרשיע את הנאשם רק על בסיס חוות דעתה. הגם שבמסגרת עדותה של המומחית הוגשו טבלאות השוואה, עליהן העידה, אין בכך לענות על הצורך בהסבר סדור ומלא. לכן, על אף מסקנתה החד משמעית של המומחית, לא אוכל לקבוע שמדובר

בכתב ידו של הנאשם, ברמת הוודאות הנדרשת במשפט הפלילי.

72. יחד עם זאת לא ניתן לשלול חוות דעתה. בבית המשפט הצביעה על ווריאציות שנמצאו בדוגמאות כתב היד, הגרשיים זהים, המרחקים בין המילים לספרות דומים ואף הלוכסנים בתאריך ישרים. בנוסף לכך, ההגנה לא הגישה חוות דעת נגדית מטעמה והסתפקה בחקירה נגדית של מומחית התביעה.

73. לאור האמור אני מקבל את חוות דעתה של המומחית אך מעניק לה משקל מופחת שאינו מאפשר לבסס הרשעה על סמך חוות הדעת בלבד. ויובהר, על אף שבמקרה זה חוות דעתה של המומחית אינה מספיקה לבסס הרשעת הנאשם אין בכך כדי להשליך על תיקים אחרים, בהם חוות דעת מנומקת ומפורטת בתחום השוואת כתבי יד עשויה לשמש ראיה יחידה לביסוס הרשעה (ראו בעניין זה ע"פ 1839/92 **עאטף אשקר נ' מדינת ישראל** (פורסם בנוב, 4.9.1994)).

ראיות נוספות

74. (א) טביעות האצבע: נמצאה התאמה של תשע טביעות אצבע לנאשם, על גבי שבעה שיקים. הנאשם טען שנהג לבקר חבר בשם דקל שעסק בחלפנות כספים ובעת הביקור נגע בשיקים שהיו מונחים בסלון. איני מקבל גירסה זו: ראשית, לא הוכח בפני שהשיקים עליהם נמצאו טביעות האצבע אכן היו ברשותו של דקל. למעט טענתו של הנאשם אין ראיה התומכת בכך. אין על גבי השיקים כל סימן או ראיה המצביעים כי השיקים שהופקדו היו בכלל ברשותו של דקל. שנית, שמו של דקל עלה רק כעבור מספר שעות של חקירה (הודעת נאשם מיום 11.11.2013 עמוד 12 שורות 431-422). לו מדובר היה בהסבר תמים הרי שהנאשם היה ממחר למסור גירסתו לטהר את שמו. יצוין כי אין בעדותה הכללית של אלמנת דקל כדי לסייע לנאשם.

75. יודגש כי גירסתו שיכולה להיתמך רק בעדות של דקל, שנפטר או נרצח טרם החקירה, הינה נוחה. אין זו הפעם היחידה בה הנאשם עומת עם ראיה אובייקטיבית הקושרת אותו לזיוף והוא מוסר גירסה שמי שיכול להעיד עליה הוא אדם שאינו בין החיים. הוא עשה זאת גם בעניין פתק עם שם איש קש- חנא זיתונה, שנמצא בחפציו וטען שהועבר לו על ידי אזולאי, שנפטר בינתיים. גירסאות אלה של הנאשם בהן הוא "מפיל" האחריות לראיות המסבכות אותו על אנשים מתים מעידות על תיכחום. השיטתיות מעידה על כך שאינו תמים ואיני מקבל גירסתו. לפיכך אני קובע כי טענתו של הנאשם שנגע באקראי בשיקים שהיו כביכול ברשותו של דקל, הומצאה לצורך החקירה והמשפט בלבד.

76. (ב) מעטפות אל-תור רבות בביתו: המשטרה תפסה בביתו של הנאשם 55 מעטפות אל-תור, מתוכן 47 מעטפות המיועדות להפקדת שיקים. מדובר במעטפות השייכות למגוון בנקים: מזרחי טפחות, יהב, דיסקונט, איגוד, מרכנתיל דיסקונט, הפועלים, לאומי והבינלאומי. בחקירתו הראשונה נשאל לשם מה מחזיק את המעטפות הללו והשיב: "כדי שאני לא אצטרך לחפש מעטפה אם אני צריך לעשות הפקדה של שיק. כמו שיש לי נייר A4 בבית. כמו שיש לי בולים בבית" (חקירה מיום 11.11.2013 עמוד 2 שורות 52-51). כעבור שלושה ימים נשאל בחקירה מדוע מחזיק מעטפות רבות כל כך אם לא יכול היה להפקיד שיקים בחשבונות הבנק שלו בשנים האחרונות, והשיב: "אני ביצעתי הפקדות שיקים ומזומנים גם עבור צדדי ג'. למשל בני משפחתי מקרבה ראשונה כמו אישתי, חמתי, גרושתי". כשהוטח בו שאין היגיון להחזיק בבית כל כך הרבה מעטפות רק לצורך זה השיב: "מעטפות אלו נמצאות אצלי מזה שנים. והיו מונחות כאבן שאין לה הופכין" (חקירה מיום 14.11.2013 עמוד 1 שורות 17-26).

77. בבית המשפט טען שהמעטפות של בנק לאומי ומזרחי משמשות אותו במסגרת תשלומי הסדר חוב. בבנק דיסקונט קיים חשבון של חמותו ובבנק הבינלאומי קיים חשבון של אביו (עמוד 38 שורות 13-4). כשנשאל

מדוע לא ציין זאת בחקירה השיב כי מחשבתו לא הייתה חדה בחקירה. (עמוד 40 שורות 16-27, ועמוד 41). אינני מקבל טענה זו שכן עיון בהודעותיו מעלה שהנאשם השיב לשאלות החוקרים ושיתף פעולה ולא נראה שהיה שרוי במצב שאינו מאפשר לו להשיב כראוי. בנוסף, על פי הסכמי הסדרי חוב, ההפקדות בוצעו במזומן (ת/10), ואילו רוב מוחלט של מעטפות האל-תור מיועדות להפקדת שיקים. עובדה זו שומטת את הקרקע תחת אחד ההסברים המרכזיים של הנאשם להימצאות המעטפות הרבות בביתו. לא פחות חשוב מכך, לעניין אשמתו של הנאשם, יש בכך להצביע על כך שהנאשם שיקר בניסיון לספק הסבר לראייה מחשידה.

78. יצוין כי התביעה הצביעה על כך שבחקירתו טען שהמעטפות עומדות כאבן שאין לה הופכין, על אף שבעדותו טען שהשתמש בהן עבור צדדי ג'. הנאשם הסביר שהתכוון לכך שמרבית ההסדרים הסתיימו ולכן לא היה שימוש במעטפות (עמוד 41 שורות 18-23).

79. (ג) תיעוד הנאשם מבקר בסניף בנק באותו יום בו נעשה ניסיון להפקיד שיקים על שם אנשי קש- בשלוש הזדמנויות שונות (ת/1-3/ת וראו גם עדות אשר שמיר). בייחוד יש לשים לב לניסיון להפקיד שיק על שם חנא זיתונה בסניף המסגר של בנק לאומי, ביום בו ביקר הנאשם באותו סניף. להלן הודעתו של אשר שמיר: "... בתאריך 31.12.08 הופיע בסניף המסגר בת"א אצל הטלרית... אדם וביקש להפקיד לזכות החשבון בסניף רמלה שיק... השיק היה למוטב בלבד. מפקיד השיק טען שהוא מפקיד השיק לחשבון של סבתא שלו (בעלת החשבון היא ילידת 1985) לפתע נזכרה כי תמונתו של החשוד פורסמה באתר הבנק. האדם חטף את השיק וברח מהסניף. הורדו תמונות ממצלמות של החשוד והוברר כי מדובר באסוף כהן...". (ת/3).

80. יש לציין בהקשר זה כי שמו של איש הקש חנא זיתונה, נמצא ב-2009 על פתק בשקית בבית הנאשם, יחד עם 4 ספחי מקור של אל-תור על שמו. בנוגע לפתק הסביר הנאשם שאדם בשם אזולאי מסר לו את השקית בה נמצא הפתק לצורך בדיקות בשל מתן אשראי בערביות. אזולאי נפטר ולכן לא ניתן להסתייע בעדותו (עמוד 47 שורות 19-27). יחד עם זאת אין לו הסבר מדוע אזולאי העביר לו טפסים של הפקדת שיקים, במסגרת החומר לבחינת גיוס אשראי (עמוד 46 שורות 8-15).

81. כפי שנכתב לעיל, לחובת הנאשם שתי ראיות אובייקטיביות משמעותיות- טביעות אצבע והפתק עם שמו של חנא זיתונא. הסבריו של הנאשם להימצאות הראיות הללו נשענים על אנשים שאינם בין החיים. אף אם אכן אזולאי העביר לו מידע בנוגע לגיוס אשראי- לא ברור מדוע נמצאו בשקית גם הספחים. לאור האמור, אני דוחה את גירסתו.

82. אציין כי לאורך המשפט הצדדים התייחסו לחנא זיתונה כאשת קש, ואילו מהודעתו במשטרה עולה שמדובר בזכר יליד 1985 (ת/25). יתכן שמקור הטעות בהודעת שמיר שמסר שהאדם שניסה להפקיד את השיק (הנאשם) טען שמפקיד לחשבון של סבתו (ת/3).

לסיכום

83. מחוות הדעת עולה שנמצאו תשע טביעות אצבע של הנאשם: 4, 5, 6, 9, 12, 14, 18, 27, 28, על גבי שבעה שיקים: 1א (על סך 44,115 ₪), 1ב (על סך 81,783 ₪), 1ד (על סך 15,251 ₪) 1ה (על סך 79,083.45 ₪), 1ו (על סך 86,612 ₪), 1י (על סך 65,107.55 ₪), 1יב (על סך 37,234 ₪) (קלסר מוצגים ת/18- חוות דעת מומחה טביעות אצבע ודו"ח פיתוח טביעות אצבע, ת/27- 12 השיקים שנשלחו לבדיקה. סך שבעת השיקים עליהם נמצאו טביעות האצבע של הנאשם: 409,186 ₪). כאמור, אינני מקבל את הסבר הנאשם להימצאות טביעות האצבע שלו על שבעת השיקים.

84. למעשה, די היה בטביעות האצבע הללו כדי לבסס הרשעה. אך לראיה זו מתווספות ראיות נוספות:
85. ראשית, נכון שקבעתי כי אין בכוחה של חוות הדעת של המומחית להשוואת כתבי יד בלבד, להצביע על אשמתו של הנאשם מעל לכל ספק סביר. יחד עם זאת, בהחלט יש בה כדי לחזק את הראיות בנוגע לשבעת השיקים הללו. שנית, מעטפות האל-תור הרבות שנמצאו בביתו, ברובן המכריע עבור הפקדת שיקים, מעידות על מעורבותו של הנאשם, לאחר שדחיתי הסבריו (הסדרת חוב- שהתברר שבוצעה במזומן, והפקדה עבור צדדי ג' - שלא העידו בבית המשפט ומכל מקום מדובר בטענה מאוחרת יחסית).
86. בנוגע לשיקים של איש הקש חנא זיתונה, שמו נקשר בנאשם פעמיים: פעם אחת בעת שביקר בבנק ביום שבו נעשה ניסיון להפקיד שיק מזויף ולאור חשדה של הטלרית ברח עם השיק, פעם שנייה כאשר שמו הופיע על פתק שנמצא ברשותו של הנאשם (אף כאן איני מקבל הסברו בנוגע להימצאות הפתק- הועבר אליו באמצעות אדם שנפטר מאז). יחד עם זאת השיק שנעשה ניסיון להפקידו- לא נמצא ולכן לא ניתן לייחס לנאשם זיוף בהקשר זה.

העבירות

87. התביעה מבקשת להרשיע את הנאשם בעבירות גניבה, זיוף בנסיבות מחמירות, שימוש במסמך מזויף, קבלת דבר במירמה בנסיבות מחמירות, איסור הלבנת הון, איסור עשיית פעולה ברכוש אסור וכן בעבירות על פי פקודת מס הכנסה. ברור לי כי לנאשם חלק מרכזי בפעילות של רשת עבריינית מתוחכמת הכוללת מספר רב של אנשים. הפעולות שנעשו במסגרת התרמית: גניבת השיקים מהדואר, זיופם, הפקדתם, יצירת קשר עם אנשי הקש, משיכת הכסף במזומן על ידי אנשי הקש- מחשבונם והעברת הכסף לאנשי הקשר. אין לי ספק, כאמור, כי הנאשם הוא בורג מרכזי במערכת משומנת היטב, ויחד עם זאת לא ניתן לייחס לו את כל הפעולות הנ"ל.
88. בנוגע לעבירת הגניבה על פי סעיף 384 לחוק העונשין: המשטרה לא הצליחה לאתר את גנב השיקים. התביעה אינה טוענת שהנאשם גנב את השיקים מהדואר, אלא שאם הנאשם זייף את השיקים הרי שהיו בחזקתו, ידע את פרטי בעליהם ויכול היה להשיבם. כיוון שלא עשה זאת, ביצע עבירה של גניבה. אינני מקבל את טענת התביעה לגניבה משום שהנסיבות אינן מתאימות (ראו סעיף 383 לחוק העונשין).
89. בנוגע לעבירה של זיוף בנסיבות מחמירות על פי סעיף 418 סיפא לחוק העונשין, אני קובע כי הוכח מעל לכל ספק סביר שהנאשם זייף שבעה שיקים, כאמור לעיל. יחד עם זאת, אין ראיה לביצוע עבירה של שימוש במסמך מזויף על פי סעיף 420 לחוק העונשין.
90. בנוגע לעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות על פי סעיף 415 סיפא לחוק העונשין: התביעה טוענת כי הנאשם קיבל לידיו את הכספים. מאחר שהפקיד את השיקים במעטפות אל-תור הרי שביצע גם קבלת דבר במרמה עבור עצמו או עבור אחר. לטענת ההגנה, לא עלה בידי התביעה לקשור את הנאשם לקבלת הכספים. אכן, אין ראיה לכך שהנאשם קיבל את הכספים. ברור כי אנשי הקש משכו את הכספים ימים ספורים לאחר שהשיקים הופקדו בחשבונות הבנק שלהם. מחקירת המשטרה עולה עוד כי אנשי הקש מסרו לאנשי הקשר את המזומן שמשכו. אנשי הקש מסרו שמות ותיאורים של אנשי הקשר אך אף אחד מהם לא הצביע על שמו של הנאשם או על תיאור דומה לו. כמו כן, במהלך החקירה נבדקו חשבונות הבנק של הנאשם ולא אותרו תנועות חריגות. לאור זאת, אכן לא עלה בידי התביעה להוכיח כי הכסף הגיע לידיו. יחד עם זאת, לאור הזיוף שביצע אני קובע כי הנאשם ביצע עבירה של סיוע לקבלת דבר במירמה בנסיבות מחמירות.
91. בנוסף לאמור, התביעה מייחסת לנאשם עבירה של איסור הלבנת הון על פי סעיף 3(א)(1) לחוק איסור

הלבנת הון, עבירה של איסור עשיית פעולה ברכוש אסור על פי סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון ועבירה של המשתמש במרמה, ערמה ותחבולה- 3 עבירות על סעיף 220(5) לפקודת מס הכנסה. אני קובע כי לא ניתן להרשיעו בביצוע העבירות הללו משום שאין ראייה לכך שהנאשם קיבל את הכספים נשוא האישום. הרשעה במקרה זה אינה עולה בקנה אחד גם עם מהות חוק איסור הלבנת הון שמטרתו להילחם בהסוואת כספים שהושגו בעבירה.

סוף דבר

92. לאור האמור אני קובע כי הנאשם זיף שבעה שיקים בסכום כולל של 409,186 ₪. בנוגע ליתר השיקים, לא הובאו בפני די ראיות על מנת להוכיח מעל לכל ספק סביר שהנאשם זיפם. אין בכך כדי לנקות את הנאשם מהחשדות הכבדים נגדו (לאור חוות הדעת, לאור מצלמות האבטחה ולאור מעטפות האל-תור שנתפסו בביתו). יחד עם זאת, כיוון שבמשפט פלילי עסקינן, על אף החשד הכבד, ללא טביעות האצבע אין די בראיות שהוצגו לי, ביחס לשאר השיקים. לפיכך אני קובע, לא בלב קל, כי בנוגע לזיוף יתר השיקים הנאשם מזוכה מחמת הספק. ומכל מקום, על אף זיכויו הנאשם מזיוף רוב השיקים, הרשעתו בזיוף שבעת השיקים בסכום כולל של 409,186 ₪ חמורה כשלעצמה.

93. לפיכך אני מרשיע את הנאשם בעבירה של זיוף בנסיבות מחמירות על פי סעיף 418 סיפא לחוק העונשין ובעבירה של סיוע לקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות על פי סעיף 415 סיפא+ סעיף 31 לחוק העונשין, ככל שהדבר מתייחס לשבעה השיקים שפורטו לעיל.

94. אני מזכה את הנאשם מהעבירות הבאות: עבירה של גניבה על פי סעיף 384 לחוק העונשין; עבירה של שימוש במסמך מזויף על פי סעיף 420 לחוק העונשין; איסור הלבנת הון על פי סעיף 3(א)(1) לחוק איסור הלבנת הון; איסור עשיית פעולה ברכוש אסור על פי סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון; עבירה של המשתמש במרמה, ערמה ותחבולה- 3 עבירות על סעיף 220(5) לפקודת מס הכנסה.

ניתנה היום, ה' תשרי תשע"ה, 29 ספטמבר 2014, במעמד הצדדים

צבי גורפינקל, שופט בכיר